

NAGY TELEKI GYÖRGY

(1906–1944)

1944, ősz.

A Gubógyárhoz közeli borbélyüzletben suttogva politizálnak a férfiak. Ez a legjobb hely egy kis eszmecserére, világot megváltó gondolatok közlésére.

Nagy Teleki György üzlettulajdonos messzemenően a legjobb borbély a városban. Ügyesen csattogtatja az ollót. Hol itt, hol ott nyír bele a székben ülő hajába, vagy igazít ki egy tincset a homlokán. Fürge ujjakkal rövid, könnyen kezelhető, komoly férfihoz illő hajviseletet varázsol kérdezés nélkül is azoknak, akik évek óta járnak hozzá.

Nem tud ellenállni a kísértésnek, hogy ne kapcsolódjon be a beszélgetésbe. Mindenki tudja róla, hogy jól tájékozott, meglátásai átgondoltak. Figyelnek is a szavaira. Nem rejti véka alá, hogy magyar, s hiszi, hogy a németek győzedelmeskednek az oroszok fölött, az itt élő magyaroknak nem lesz mitől tartaniuk: virágzik majd a gazdaság, szabad lesz a véleménynyilvánítás, munka és kenyér is jut mindenkinek...

Nem került összetűzésbe még senkivel, sőt, politikai nézetei ellenére sokan hozzá jönnek hajvágásra, borotválásra, köztük szerb nemzetiségűek is. Mindenki jó viszonyban van. Neki nem az emberekkel, hanem a rendszerrel van baja...

A borbélyüzlet jól jövedelmez. Igaz, reggeltől estig dolgozik, akárcsak a fivére, akinek a cipésműhelye ugyanabban a házban van. Még ezekben az ínséges időkben is elő tudja teremteni a családjának, amire szükségük van.

Nagy családból származik, s tudja, mi a nélkülözés. Ezért is becsül meg mindent, amit a két keze munkájával teremt elő. Feleségével, Veronikával 1928-ban házasodtak össze. Csakhamar megszülettek a gyerekek is: Antal és Emma. Egymás iránti szeretetben és megértésben nincs hiány.

Szerény és takaros családi házban élnek a Szarajevó (Sarajevska) utcában. Veronika varrónőként járul hozzá a családi jövedelem kiegészítéséhez, miközben odaadóan neveli a gyerekeket, vezeti a háztartást. Feltekint a férjére, akiben a családösszetartót, a szép jövőben rendületlenül hívő embert látja... György jó kedélyéről ismert. Sokszor énekelget, főleg magyar nótákat, de csak otthon, a padláson.

Vicces ember, mindenkor képes tréfálkozni, megnevettetni bárkit, aki betér üzletébe. A magas, szikár ember betölti a kis borbélyüzletet, ami sokkal kényelmesebb belülről, mint amilyennek kívülről tűnik. Van egy süketnéma inasa, akivel jól együtt dolgoznak. Az inas gyakran elmegy Veronika ebédjéért, mert a mester nem akarja otthagyni a feleket néhány percre sem. Nem veti meg a jó ételeket: töltött káposzta,

paprikás csirke, szalonna, kolbász... Ha valamit igazán szeret, akkor az az evés! Nem mondhatni, hogy ínycenc, de szereti a jó és ízletes ételeket. A Nagy Teleki család asztalán ezért mindig van hús és sütemény is...

A két testvér közösen gondolzza a Čarnojević utca végén, a pravoszláv temetőnél levő templommal szemben fekvő, az édesapjuktól rájuk maradt szőlőskertet és gyümölcsöst, amit Árvák kertjének neveztek el. A termés javát a palicsi út mentén levő (ma a szabadkai belügyi titkárság épülete helyén) árvaház védenecsei kapták. Ők, akik megtapasztalták az éhséget, a nincstelenséggel járó lemondást, jól tudják, hogy árvákon segíteni nemes dolog. Együttérző, nemes lelkű emberek mindketten, bárkin segítenek, ha úgy hozza a szükség...

Jóképű, kissé marcona férfi hatását kelti. Aki ismeri, tudja róla, hogy a tiszteletet parancsoló külső érző szívet takar. Imádja a családját, álma, hogy a gyerekeiből becsületes, származásukra büszke, tanult emberek legyenek. Mélységesen tiszteli a feleségét, akiben nemcsak gyerekeinek édesanyját látja, hanem saját lelki társát lelte meg. Szinte mindenben egyetértenek, nézeteltérés nem is volt közöttük. A takaros, csinos asszony szépségét még a világra hozott két gyermek sem törte meg. Gyakran visz neki virágot, és becézgeti.

Sokat beszélgetnek vasárnaponként, ebéd után. Ilyenkor békés csend van a családi házban, a mindennapos rohanást felváltja a nyugalom, a kiegyensúlyozottság, a szívet-lelket melengető érzések.

A Tompán élő rokonok – miután hallani lehetett a magyarok elhurcolásáról – arra kérték, hagyja el az otthonát, és náluk húzza meg magát, amíg nem rendeződik a helyzet. De nincs az a kincs, az életét fenyegető veszély, ami miatt magára hagyná a családját. Nem ment...

Az utolsó nap

1944. Október.

Behívták munkaszolgálatra a Halasi úti laktanyába. Sok magyar volt ott, de egyikük sem gondolta, hogy nem térhet haza...

Néhány nap múlva a munkaszolgálatosokat – közöttük őt is – a laktanyából gyalog kísérték a palicsi úti huszárkaszárnyába. Egyik ismerőse munkából hazafelé tartva a Koplaló kocsmá előtt látta az elvonuló menetet, s erről szólt Veronikának. Találat érte ugyanis a törvényszék épületét, ezért a rabokat a huszárkaszárnyába kísérték. Onnan vitték őket pár nap múlva a vesztőhelyre.

Veronika hiába érdeklődött a férje holléte után. Sem élelmet, sem ruhát nem juttathatott el neki. Nem is láthatta. Végleg ment el, akár a többiek, és nem búcsúzható el szeretteitől. A család később megtudta, hogy vélhetően egy korábbi incidens adhatott okot elhurcolására... Az Árvák kertjében történt az eset. A pravoszláv temetőcsősz fiát lopáson kapta, s a fiú megfenyegette: „Megkeserülöd még, hogy velünk kezdtlél ki!”

Hogy voltaképpen ki és miért jelentette fel, soha nem tudták meg. A családi ház és

a szőlő megmaradt, mert nem az ő nevének voltak bejegyezve. A borbélyüzletből azonban ki kellett költözni, s ezzel a család biztos jövedelem nélkül maradt. Ha nem lett volna az Árvák kertje, maguk is éhen haltak volna. Egy liter borért egy veknit kaptak. A gyerekeket az édesanyjuk varrásból tartotta el, iskoláztatta. Róla soha többé nem hallottak.

Évek múlva derült csak ki, hogy őt is a Zentai úti temető tömegsírjánál végezték ki...

1994-es megemlékezés résztvevői (Szabadka)

A palicsi díszkút (korabeli képeslap ábrázolás)